

Oplossingen wegwerpmaatschappij voor ‘t oprapen, maar overheid laat ze liggen

(1) Je kapotte laptop komt terug op de markt als bureaulamp of van je versleten spijkerbroek wordt een nieuwe tas gemaakt. In een volledig circulaire economie bestaat geen afval meer, omdat alles wat we weggooien weer in een nieuwe vorm verschijnt. Er komt nog wel een kleine hoeveelheid nieuw materiaal binnen, maar de rest wordt zo lang en goed mogelijk hergebruikt, met zo min mogelijk milieuschade.

(2) Die situatie is op dit moment als een duurzaam Utopia¹⁾. Dat concludeert het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in de tweejaarlijkse Integrale Circulaire Economie Rapportage. Daarin rapporteren wetenschappers uit meerdere hoeken hoe het ervoor staat met het (her)gebruik van grondstoffen. Deze natuurlijke hulpbronnen, zoals mineralen, metalen, olie en hout, zijn belangrijk in onze economie. Ze worden verwerkt in onze elektronica, maar ook in defensiemateriaal, windmolens en zonnepanelen.

(3) In theorie is op het gebied van circulariteit veel mogelijk in Nederland: hier is kennis over en ervaring met recycling, design en verdienmodellen. Toch blijven die kansen onbenut, stelt het PBL. “Niemand lijkt de urgentie te voelen”, zegt directeur Marko Hekkert. Dat is volgens hem onterecht, want grondstoffen zoals mineralen en metalen worden alleen maar belangrijker én schaarser. Bovendien heeft Nederland er zelf al relatief weinig van. “We houden op dit moment een systeem in stand waarin we essentiële materialen verspillen door die rechtstreeks de oven in te laten gaan”, zegt de PBL-directeur. “Daarmee nemen we onze toekomst voor lief.”

(4) De overheid heeft zichzelf als doel gesteld om in 2030 voor de helft minder grondstoffen te gebruiken dan in 2016 en in 2050 helemaal geen afval meer te produceren. Maar dat doel raakt steeds verder uit zicht. Sterker nog, ons verbruik van grondstoffen groeit alleen maar. Nederlanders kopen meer spullen en bedrijven spelen daarop in. We grijpen massaal naar *fast fashion* en *fast furniture* (goedkope spullen met een korte levensduur) bij gebrek aan betaalbare duurzame alternatieven.

(5) Het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) van de overheid levert weinig concrete resultaten op, terwijl het volgens het PBL tussen de 4 en 7 megaton CO₂ per jaar kan besparen. Dit kan bijvoorbeeld door een verplicht aandeel herbruikbare artikelen in winkels of door circulaire inkoop van materiaal voor wegenbouw.

noot 1 Utopia: denkbeeldig land waar alles volmaakt is

(6) Maar dat gebeurt niet, waardoor de overgang naar een circulaire economie traag verloopt. Nu en in de toekomst vinden grote maatschappelijke veranderingen plaats die veel materiaal nodig hebben, zoals grootschalige woningbouw. Daar liggen kansen voor een meer circulaire aanpak, ziet het PBL. Dit kan bijvoorbeeld door extra verdiepingen te bouwen op bestaande panden in plaats van nieuwe woningen te bouwen.

(7) Ook zou de overheid start-ups en bedrijven die circulaire producten maken een exploitatiesubsidie²⁾ kunnen geven. Die bedrijven komen nu moeizaam van de grond door weinig vraag en concurrentie van nieuwe, goedkope producten. Plasticrecyclers verkeren in zulk zwaar weer, dat ze bij bosjes omvallen.

(8) In Nederland en de rest van de Europese Unie zijn relatief weinig grondstoffen beschikbaar, dus leunen we op onder andere China, bijvoorbeeld voor fossiel plastic. “Meer overheidsbeleid kan ervoor zorgen dat er minder grondstoffen worden geïmporteerd en meer hergebruikt”, zegt het PBL. Daardoor wordt Nederland ook minder afhankelijk van andere landen. Gezien de instabiele situatie in de wereld, lijkt dat voordelig.

Emma van Bergeijk, NU.nl, 20 februari 2025

noot 2 exploitatiesubsidie: extra overheidsgeld voor het in stand houden van een bedrijf op basis van voorwaarden